

УДК 349.41:502.63(477)+341.24

Єлькін С.В.

ЗАСТОСУВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ПІДХОДУ ДО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE.

Стаття присвячена аналізу деяких аспектів застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до законодавства ЄС та розробки пропозицій щодо розв'язання проблем, які виникають під час дослідження, як на міжнародному рівні, так і на державному та місцевому.

Ключові слова: ландшафт, ландшафтне планування використання земель, земельні правовідносини, зонування земель, адаптація земельного законодавства, законодавство Європейського Союзу.

... Believing that the landscape is a key element of individual and social well-being and that its protection, management and planning entail rights and responsibilities for everyone... (European Landscape Convention. Florence, 20.X.2000.Preamble)[1].

У сучасних умовах характер і зміст земельних відносин суттєво змінюється. Так, у процесі взаємодії людини із землею остання виконує різні функції: екологічну, соціальну, політичну, економічну тощо. Правова регламентація суспільних відносин, пов'язаних із виконанням землею зазначених функцій, здійснюється нормами різних галузей законодавства. Земельно-правове регулювання певною мірою здійснюється і щодо відносин, які виникають у зв'язку з виконанням землею екологічної функції. У цьому випадку мова йде про землю як природний об'єкт, який функціонує незалежно від волі та свідомості людини і потребує належної охорони.

Небезпека втрати земельними ресурсами країни своєї екологічної функції не тільки усвідомлена вузьким колом учених і фахівців-практиків, а й відображена в постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки»[2], у якій визнана необхідність внесення кардинальних змін у державну політику щодо охорони і використання земельних ресурсів України та стверджено, що без ефективних заходів з боку держави процес деградації ландшафтів стане незворотним.

Посилення вимог до охорони навколишнього природного середовища в цілому, охорони та раціонального використання окремих природних ресурсів, у тому числі земельних, обумовлюють потребу в оновленні земельного законодавства.

Цього вимагають і гармонізаційні процеси, ключовим елементом яких виступає адаптація правової системи України до законодавства держав Європейського Союзу (далі – ЄС). Сама адаптація земельного законодавства України також потребує об'єктивної оцінки сучасного стану українського правотворення та правозастосування у сфері земельних відносин.

У наш час в Україні існує чимало проблем застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин, і всі вони є складними. Тому ми спробуємо розглянути лише окремі їх аспекти. Таким чином, метою дослідження є аналіз деяких аспектів застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до законодавства ЄС та розробка пропозицій щодо розв'язання проблем, які виникають під час дослідження, як на міжнародному рівні, так і на державному та місцевому.

Актуальність теми підкреслює те, що «чинне земельне, природоресурсове та екологічне законодавство України залишається не узгодженим як із Конституцією України, так і між окремими законами, кодексами в частині застосування ландшафтного підходу до регулювання суспільних відносин у сфері використання природних об'єктів права власності українського народу» [3, с. 165].

На нашу думку, однією з причин ігнорування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в Україні є недостатня дослідженість цієї проблеми в юридичній літературі. Необхідно вказати на те, що в ретроспективному огляді радянський учений-юрист О.А. Забелишенський уже порушував питання правового забезпечення ландшафтного підходу до організації використання земель [4].

Зазначимо, що ця проблема розглядалася і вітчизняними науковцями, але в деяких аспектах. Так, П.Ф. Кулиничем ще в 1993 р. було обґрунтовано постановку питання про доцільність виділення агроландшафтів (поряд із ґрунтами та їх родючістю) в окремий об'єкт правової охорони земель сільськогосподарського призначення [5]. Аналізуючи стан законодавства України про охорону агроландшафтів, В.І. Андрейцев ще в 1999 р. звернув увагу на таку прогалину в земельному законодавстві, як відсутність спеціальних норм, які б визначали особливості правового режиму агроландшафтів, і запропонував усунути цей недолік шляхом прийняття закону про екологічну безпеку [6]. У свою чергу, М.В. Кривов пропонує шляхи розв'язання проблем вдосконалення охорони ґрунтів як основи екологічнобезпечного землекористування, розглядає формування агроландшафтів, системи захисту агроландшафтів, проектування та впровадження еколого-ландшафтних систем землеробства, екологічні аспекти стабілізації агроландшафтів [7].

Однак, на жаль, у вітчизняній юридичній літературі немає комплексних досліджень правових проблем застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин. Сьогодні досить невелика кількість вітчизняних правників приділяє увагу проблемам регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до законодавства ЄС, іноді розглядаючи їх лише фрагментарно. Концепція «визнання ландшафту об'єктом правового регулювання» в земельно-правовій науці тільки почала обговорюватися. У працях фахівців доктрини земельного права термін «ландшафт» [8, с. 18] пояснюється за допомогою різних точок зору.

На думку В.В. Носіка, в юридичному значенні земля (як об'єкт права власності Українського народу) – це «розгашований над надрами, територіально обмежений кордонами України, цілісний, нерухомий поверхневий шар земної кори, який є основою ландшафту...» [9; 3, с. 496-497].

Власний погляд пропонує М.В. Шульга. На його думку, землю необхідно розглядати «як складову частину біосфери, яка включає ґрунти та інші природні елементи ландшафту, що органічно пов'язані між собою і забезпечують належні існування флори і фауни та життєдіяльність людини» [10, с. 9]. Або як «найважливішу складову частину навколишнього природного середовища, що є частиною поверхні земної кори, яка є просторовою основою ландшафту...» [11, с. 96].

У свою чергу В.І. Андрейцев стверджує, що «національна цінність землі полягає в невичерпності її властивостей для задоволення матеріальних, духовних, естетичних, пізнавальних, оздоровчо-лікувальних, рекреаційних, історико-культурних та інших потреб, формування природних та природно-антропогенних ландшафтів...» [12, с. 156-176].

Заслуговує на увагу також дослідження П.Ф. Кулинич, який пропонує розглядати агроландшафт «не лише як земельний ресурс, а як територію земель сільськогосподарського призначення з наявною на ній сукупністю природних і штучно створених компонентів, яку становлять єдине ціле, знаходяться між собою в оптимальному кількісному співвідношенні, що визначено законодавством, а також нову екологічну і виробничу якість» [13, с. 142-146].

У ретроспективному огляді в теорії земельного та екологічного права в Латвійській СРСР ще в 1983 р. була зроблена перша спроба розкрити юридичний зміст «ландшафту». Так, І.А. Брінке, досліджуючи сутність правового режиму ландшафту, зупинялася на юридичному понятті, загальній характеристиці правового режиму, організаційно-правових форм ландшафтів, що потребують особливої охорони [14].

Наведені точки зору вищевказаних авторів щодо визначення ландшафту в цілому не розкривають його юридичних ознак, подібно до того, як це було зроблено у свій час у відповідному державному стандарті «Охрана природы. Ландшафты. Термины и определения» [15]. Згідно з цим стандартом поняття «ландшафт» визначалось як «територіальна система, що складається з взаємодіючих природних або природно-антропогенних компонентів і комплексів більш низького таксономічного рангу» [15, с.2]. Стандартом були встановлені також поняття природного й антропогенного ландшафтів, останні, у свою чергу, поділяються на такі основні види: міські, сільськогосподарські, лісогосподарські, водогосподарські, промислові, селітебні та рекреаційні. Зазначеним стандартом для кожного поняття встановлений один стандартизований термін і вказано на неприпустимість уживання термінів-сінонімів. Так, термін «антропогенний ландшафт», який включає антропогенні і природні компоненти та формується під впливом діяльності людини, виключає застосування інших словосполучень.

Таке тлумачення ландшафту вважаємо набто загальним, оскільки воно не розкриває ні його юридичної структури, ні юридично значимих рис [16; 17].

З огляду на те, що поняття «ландшафту» в правовому значенні – це закріплені в законі фізичні та юридичні ознаки ландшафту, а також правомочності суб'єкту права

щодо ландшафту, де фізичні ознаки будуть об'єктивними чинниками, що безпосередньо вплинуть на визначення специфіки правового режиму ландшафту, відсутність яких не дає можливості сформулювати визначення ландшафту як правової категорії.

Таким чином, принциповим питанням при формуванні ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до законодавства ЄС є визначення поняття «ландшафт» як правової категорії. З метою встановлення юридично значимих рис ландшафту як об'єкта правової охорони доцільно використати положення не тільки прикладних аспектів ландшафтознавства, геоєкології та інших природних наук, а також розглянути «гармонізаційну складову» цього питання.

Згідно з Угодою про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. Україна прийняла зобов'язання гармонізувати національне законодавство з законодавством ЄС в галузі охорони навколишнього природного середовища [18]. Відповідно до згаданої Угоди на Україну було покладено обов'язок забезпечити відповідність нормативно-правових актів України нормам і стандартам, які були прийняті в державах-членах ЄС, а також їх гармонійність законодавству Співтовариства.

Законодавчі засади адаптації визначені Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [19]. Розділ II згаданого Закону визначає адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу як процес розробки та прийняття нормативно-правових актів і створення умов для їх належного виконання з метою досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* - правової системи Європейського Союзу, яка включає акти законодавства ЄС.

Як частину цієї інтеграції необхідно розглядати приєднання України до Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, схвалену конференцією Міністрів охорони довкілля 55 країн Європи, що взяли участь у конференції (Софія, 23-25 жовтня 1995 р.). Відповідно до неї країни Європейського співтовариства взяли на себе зобов'язання після закінчення 20 років суттєво зменшити загрозу біологічній і ландшафтній різноманітності у Європі, частиною якої є й Україна. Серед основних напрямків стратегічної діяльності загальноєвропейських намагань в процесі здійснення Стратегії виокремлюють формування Загальноєвропейської екологічної мережі та збереження ландшафтів [20].

Тенденція збереження ландшафтів на рівні міжнародного законодавства знайшла подальше відображення у Європейській ландшафтній конвенції [21]. Відповідно до згаданого документа Україна зобов'язана: а) визнавати ландшафти в законі як суттєвий компонент оточення людей, як вираження різноманітності їхньої спільної культурної та природної спадщини, та як основу їх ідентичності; б) встановлювати та впроваджувати ландшафтну політику, спрямовану на охорону, регулювання й планування ландшафту шляхом прийняття конкретних заходів, викладених у статті; с) встановлювати порядок участі широкого загалу, місцевих і регіональних органів влади та інших сторін, зацікавлених у визначенні та впровадженні ландшафтної політики,

згаданої в пункті b вище; d) включати ландшафт до власної регіональної і міської планової політики та до її культурної, екологічної, сільськогосподарської, соціальної та економічної політики, а також до будь-якої іншої політики, що може безпосередньо або опосередковано впливати на ландшафт.

Під «ландшафтом» згідно з Конвенцією розуміють територію, як її сприймають люди, характер якої, є результатом дії та взаємодії природних та/або людських чинників, а під «охороною ландшафту» - діяльність щодо збереження та підтримання важливих або характерних рис ландшафту, яка виправдовується його спадковою цінністю, зумовленою природною конфігурацією та/або діяльністю людей. Варто наголосити, що ця Конвенція застосовується щодо всієї території Сторін й охоплює природні, сільські, міські та приміські території, разом із землями, внутрішніми водами та морськими акваторіями. Це стосується ландшафтів, які можна вважати винятковими, а також звичайних або занедбаних.

У рамках реалізації концептуальних положень Європейської ландшафтної конвенції Україна прийняла низку нормативно-правових актів, спрямованих на виконання цієї стратегії, серед яких можна виділити Закони України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» [22], «Про екологічну мережу України» [23], розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року» [24].

Проте, звернемо увагу на те, що на національному законодавчому рівні йдеться вже не про ландшафти, а про більш вузьке поняття - «природні ландшафти». Чинне національне законодавство виділяє природний ландшафт як невід'ємну частину екологічної мережі України. У свою чергу в Законі України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» природний ландшафт визначено, як цілісний природно-територіальний комплекс із генетично однорідними, однотиповими природними умовами місцевостей, які сформувалися в результаті взаємодії компонентів геологічного середовища, рельєфу, гідрологічного режиму, ґрунтів і біоценозів [25].

Аналіз динаміки термінології, з'ясування загальних рис і відмінностей смислових функцій терміну «ландшафт», що використовується в законодавстві ЄС і терміну «природний ландшафт», який застосовується на законодавчому рівні України, дає можливість розрізнити природні й антропогенні ландшафти, які виступають об'єктами заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.

Разом із тим труднощі, пов'язані з використанням чинного законодавства України стосовно застосування ландшафтного підходу щодо регулювання земельних відносин, виникають із того часу, коли ми звертаємося до вибору його правової форми. Вказані законодавчі акти визначають ці форми вдаючись до формування екологічної мережі. Проте, враховуючи характер й мету формування екомережі, під охорону цієї правової форми підпадає тільки природний ландшафт.

На нашу думку, значною мірою відображаючи бажання вийти за вузькі рамки ідеї, формування екомережі та забезпечити застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин у більш широкому значенні ландшафту як елементу навколишнього середовища, що знаходиться в межах досяжності будь-якої людини,

тобто, ландшафту, постійно перетворюваного господарською діяльністю людини, на всіх територіях і за умов будь-якої діяльності людини, зупинимося на охороні будь-яких ландшафтів із метою збереження їх ресурсів і середовідтворюючих властивостей.

Однією із правових форм вирішення вказаної проблеми є ландшафтне планування використання земель.

У суспільній діяльності ландшафт виступає як ресурсовідтворююча й зберігаюча генетичний фонд система [8,с.11], як один з головних об'єктів раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища [26, с. 333]. У зв'язку з цим, ландшафт є одним із головних об'єктів раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Цей факт відображений у низці нормативних актів ЄС, згідно з якими, ландшафт розглядається з позиції виконання ним, перш за все, соціально-економічних функцій. У процесі взаємодії суспільства і природи соціально-економічні функції ландшафту визначаються суспільними цілями, виконання яких покладається на ландшафт або в реалізацію яких включається ландшафт. Уявлення про соціально-економічні функції ландшафту є ключовими при проектуванні та здійсненні функціонального зонування території яке, згідно ст. 180 Земельного Кодексу України є різновідом територіального планування використання земель на місцевому рівні, здійснюється в межах населених пунктів, встановлює вимоги щодо допустимих видів забудови й іншого використання земельних ділянок у межах зон, визначених планом зонування [27]. Зокрема, на плані зонування встановлюється поділ території населеного пункту на зони з допустимими та переважними видами функціонального використання земельних ділянок.

Натомість вбачається, що законодавче закріплення зонування як правової форми та водночас перспективного методу застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин на місцевому рівні змінює сутність і юридичне значення цільового використання земельних ділянок і поділу земель на категорії з різним правовим режимом, що у свою чергу, є одним із основних принципів побудови національного земельного законодавства.

Варто зазначити, що останнім часом науковці у своїх дослідженнях усе частіше звертають увагу на цю проблему. Так, Р.І. Марусенко, справедливо вказує, що запровадження зонування земель можливе, але тільки системно, шляхом заміни існуючої системи, адже значна кількість земельно-правових нормативних актів буквально «пронизана» принципом цільового використання земель, на зміну якому може претендувати зонування [28]. Крім того, земельне законодавство тісно пов'язане з іншими правовими галузями, такими як містобудівна, природоохоронна тощо. В інструментарії цих галузей також широко застосовується принцип цільового використання земель, на яких перебувають відповідні об'єкти правової регламентації та охорони.

Тобто в сучасних умовах визначення «цільового призначення» земельних ділянок повинно бути замінено виділенням однорідних за своїм режимом зон, де потрібні види землекористування запроваджуються або шляхом прямих заборон чи приписів, або запровадженням підвищених ставок податку чи інших заходів стимулювання [29, с. 220]. Зонінгові правила можуть установлювати вимоги щодо площі земельної ділянки, її фронтального розміру (протяжності вздовж вулиці), відступів забудови (від меж земельної ділянки або червоних ліній), обмежувати висоту забудови, кількість поверхів,

розміри будинків, відсоток забудови ділянки, розміри дворів та інших відкритих просторів, регламентувати розміщення і використання споруд і землі для різноманітних цілей (житла, виробництва, торгівлі та ін.) [30, с. 15, 51-52]. Тобто, згідно з функціональним призначенням землі та з метою застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин, правила повинні перешкоджати утворенню земельних ділянок, які б не можна було використовувати відповідно до закруплених в них вимог (насамперед щодо планувальних параметрів - розмірів, відступів, конфігурації тощо).

За кордоном набуто досвід так званого «гнучкого зонування», який враховує природний контур місцевості. Методами такого зонування є «плаваючі зони» і «планова забудова» (що передбачає порядок ущільнення забудови земельної ділянки та інші вимоги щодо контролю за подрібненням земель) [31, с. 9]. Іноземні фахівці відмовились від жорсткого планування і встановлення правового режиму на всій території адміністративної одиниці на користь більш гнучкого підходу, який полягає у встановленні правового режиму стосовно кожної конкретної ділянки [31, с. 145].

На нашу думку, в сучасних умовах обмеження землекористування, мають бути зумовлені природними особливостями окремих земельних ділянок. Особливо важливою в цьому питанні є міждисциплінарна оцінка впливу проекту землекористування на збереження ландшафту, формуванню якої сприяє екологічна експертиза [31, с. 10], а об'єктом якої повинен стати механізм застосування ландшафтного підходу при регулюванні земельних відносин.

Так, вважаємо доцільним погодитись з думкою Р.І.Марусенко, який вважає перспективним запровадження механізмів екологічного, сільськогосподарського та урбаністичного зонування земель [28]. Необхідність розробки проекту Закону «Про зонування земель» на сьогодні підтверджена й самим законодавцем [32; 33]. Правилами зонування, відповідно до усталеної практики їх застосування, мають визначатись межі використання конкретної земельної ділянки з урахуванням її місця розташування та умов можливого використання земельного масиву, в межах якого вона розміщена – обмеження просторових характеристик, допустимість забудови та інших видів використання, поверховість та просторове планування тощо. Зонування в такому розумінні не застосовувалося в радянській системі земельно-правового регулювання. Незважаючи на це, практика Російської Федерації, яка вже запровадила окремі види зонування [34], свідчить про перспективність та ефективність цього напряму зміни радянської системи поділу земельного фонду на категорії земель. У зв'язку з цим очевидно, що цей напрям прийнятний і для України.

Треба погодитись з Р.І. Марусенко, який запропонував, що доцільно пов'язати порядок встановлення та зміни цільового призначення з якісними характеристиками земель [28; 35]. До того ж ст. 26 Закону України «Про охорону земель» [36] прямо вказує, що основою поділу земель на категорії є районування (зонування) земель, як процедура поділу їх на групи за природними характеристиками, порядок здійснення якого визначає Кабінет Міністрів України [37].

Також вбачається позитивним дослідження В.В. Носіка, який вказує на те, що зміна правових форм і методів регулювання земельних відносин у сучасних умовах не означає повної відмови від поділу земель на відповідні категорії. Така класифікація зе-

мель може бути прийнятною для ведення державного земельного кадастру і створення необхідної земельно-інформаційної системи [3, с. 175-176]. Однак правовий режим використання земель має здійснюватися на основі застосування ландшафтного підходу шляхом планування території з урахуванням вимог чинного законодавства України, пов'язаного з формуванням екологічної мережі та в перспективі з урахуванням законодавства щодо охорони ландшафту.

Виходячи із згаданих вище положень, можна зробити наступні висновки.

1. Аналіз норм земельного законодавства засвідчив, що воно не містить чіткого та несуперечливого правового механізму стосовно застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в Україні. Закладені в чинне законодавство України зобов'язання гармонізувати національне законодавство з законодавством ЄС шляхом імплементації Європейської ландшафтної конвенції також поки не дали результатів.

Європейське законодавство лише частково містить правовий механізм застосування ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин, оскільки передбачає збереження ландшафтів у рамках формування екологічної мережі [38]. Варто наголосити, що ідея формування екомережі є інтегральною в справі збереження та оптимізації ландшафтів. Але на цей час положення законодавства про екологічну мережу України практично не реалізується, незважаючи на їхній надзвичайно великий потенціал для справи охорони природних комплексів та екологічних систем й ландшафтів, у том числі і в аспекті євроінтеграції.

2. В умовах значних змін ландшафтів під дією господарської діяльності людини охороні підлягає будь який ландшафт - як природний, так і антропогенний [39]. Уявлення про ландшафт виступає як інтегруюче «ядро» системи правових, фізико-географічних і багатьох галузей природознавства.

3. У наш час досить невелика кількість вітчизняних правників приділяє увагу проблемам регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до законодавства *acquis communautaire*, іноді розглядаючи їх лише фрагментарно. Сама ж концепція «визнання ландшафту об'єктом правового регулювання» в земельно-правовій науці в теперішній час тільки почала обговорюватися.

4. Розглядаючи ландшафт як складну природно-територіальну систему, структура якої значною мірою залежить від характеру її використання, право визначає міру належної та можливої поведінки людей стосовно ландшафтів і наслідки, що наступають при відхиленні від встановлених правил. Для збереження типових і унікальних ландшафтів законодавством повинні встановлюватися певні організаційно-правові форми. Зміст яких, повинен включати: 1) законодавче визначення та класифікацію ландшафтів, що охороняються; 2) права й обов'язки різних організацій, підприємств, установ і осіб щодо збереження, відновлення і поліпшення вказаних ландшафтів і дотриманням вимог охорони; 3) юридичну відповідальність за порушення режиму ландшафтів.

5. Правовий режим використання землі як основи ландшафту повинен здійснюватися на основі ландшафтного планування території з урахуванням вимог чинного законодавства України щодо формування національної екологічної мережі та в перспективі з урахуванням ландшафтного законодавства. А основою поділу земель на категорії має бути «функціональне» замість «цільового» призначення.

6. Існуючі правові механізми щодо використання земель, не враховують того, що такі землі, у свою чергу, є частиною певного природного або антропогенного ландшафту. Початковим положенням є те, що ландшафти, багатофункціональні та виконують не тільки соціальні й економічні функції. У свою чергу, ландшафт одночасно виступає як природний об'єкт, що є генетично однорідною ділянкою ландшафтної сфери з єдиним геологічним фундаментом, однотипним рельєфом, гідрокліматичним режимом, взаємозв'язком ґрунту та біоценозов; відкрита геосистема, що функціонує та розвивається під впливом процесів, обумовлених дією сонячної енергії, територіальна система, що створена взаємопов'язаними природними й антропогенними, техногенними елементами.

7. Ухвалення Закону України «Про зонування земель» не розв'яже проблем застосування ландшафтного підходу щодо регулювання земельних відносин. Їх розв'язання нам бачиться в розробці законопроекту «Про ландшафт», у якому були б відображені правові вимоги до містобудівної, господарської та іншої діяльності на них із урахуванням стану ландшафтів (міських, курортно-рекреаційних та ін.). Але, розробка принципів та особливостей зонування земель і механізму впровадження цієї системи і заміни нею існуючої (повністю або частково), при належному обґрунтуванні, може стати перспективним напрямом реформування одного з визначальних принципів побудови земельного законодавства – поділу земель на категорії шляхом «функціонального зонування земель як основи ландшафту».

8. Підсумуючи це дослідження також треба зупинитися на тому, що Конституція України наголошує, що найбільш важливі екологічні відносини, зокрема, засади використання природних або частково зміненим станом ландшафтів, повинні регулюватися виключно законами. Зазначені принципові положення цього дослідження, мають знайти своє закріплення на законодавчому рівні шляхом прийняття спеціального Закону України «Про ландшафти»[40].

Автор усвідомлює, що питання, пов'язані зі застосуванням ландшафтного підходу до регулювання земельних відносин в умовах адаптації правової системи України до *acquis communautaire*, є достатньо складними та багатограними, для того, щоб вони були повністю розглянуті у цієї статті. У зв'язку з цим автор упевнений, що ця тематика знайде своє гідне продовження в подальших розробках фахівців земельного права.

Список використаних джерел та література:

1. ... Вважаючи, що ландшафт є ключовим елементом добробуту людини і суспільства, і що його охорона, регулювання і планування призводить до виникнення прав і обов'язків для кожної людини... (Європейська ландшафтна конвенція. Флоренція. Преамбула). Переклад офіційний // Текст розміщений на офіційному веб-сайті Європейського Союзу <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/176.htm>.
2. Відомості Верховної Ради.- 1998.- N 38-39.- Ст. 248.
3. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
4. Забелышенский, А. А. Правовое обеспечение ландшафтного подхода к организации использования земель // Развитие правового регулирования природоохранных и сельскохозяйственных отношений: Межвуз. сб. науч. тр. / Свердлов. юрид. ин-т им. Р. А. Руденко; [Редкол.: А. Ф. Козлов, В. Ф. Горбовой (отв. редакторы) и др.] – Свердловск, 1998. – С.46-56.; Забелышенский, А. А. Правовая охрана земель как составной части природного комплекса: Учебное пособие / Министерство высшего и среднего специального образования РСФСР. Свердловский юридический институт. -Свердловск: Изд-во УрГУ, 1979. -81 с.

5. Кулинич П.Ф. Правовые проблемы использования и охраны земель сельскохозяйственного назначения // Правовое регулирование развития АПК Украины. - К.: Урожай 1993. - С. 3-59.
6. Андрейцев В.І. Правові засади земельної реформи і приватизації землі в Україні: Навч.-практ. посіб. - К.: Істина - 1999. - с.71.
7. Кривов В.М. Грунтово- екологічні основи формування стійких агроландшафтів Правобережного Лісостепу України: Дис...канд. с.-г. наук: 06.01.3 / УААН; Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н.Соколовського. — Х., 1995. — 210 л.; Кривов В.М. Екологічно безпечне землекористування Лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів. — 2-ге вид., доп. — К.: Урожай, 2008. — 299с.
8. «Ландшафт» є широкорозповсюдженим міжнародним терміном (нем. Land – земля, schaft – суфікс, що виражає взаємозв'язок, взаємозалежність) / Охрана ландшафтов. Толковый словарь. // Академия наук СССР, Болгарская академия наук, Словацкая Академия наук, Чехословацкая Академия наук, Академия наук ГДР, Польская Академия наук.- М.: Прогресс, 1982. – 310 с.
9. Носік В. В. Земля як об'єкт права власності // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Юридичні науки. 2000. Вип. 38.- С 34.
10. Шульга М.В. // Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання четверте, доповнене – Х.: Одіссей, 2008. – 624 с.
11. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях.- Х.: Консум, 1998. – 224 с.
12. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. Монографія – 2-ге вид. – К.: Знання, 2007. – 445 с.
13. Кулинич П.Ф. Агроландшафт як об'єкт правової охорони // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 95. – 224 с.
14. Бриньке И.А. Правовая охрана ландшафта в Латвийской ССР: Дисс....канд.юрид.наук. 12.00.06.- Рига.,1983. – С.211.
15. Див.: ГОСТ 17.8.1.02-88 Охрана природы. Ландшафты. Термины и определения. – М., 1988. – 10 с.
16. Так, О.С.Колбасов застередує, що «целесообразно более осторожно подходить к стандартизации понятий. Единое определение понятий является до известной степени полезным делом. Но стандартизация понятий таит в себе и негативные последствия. Определения понятий, которым придана сила стандартов, могут оказаться не самыми правильными. И, самое главное, является неоправданным установление стандартов на юридические понятия, смысл которых определен в законах. Появление таких стандартов может привести к искаженному толкованию законов вопреки воле законодателя» / Колбасов О.С. Стандартизация в охране окружающей среды. // Окружающая среда под охраной закона.- М., 1982., – С .68.
17. Справедливо вказує М.І.Краснов, «биологические, экологические и другие естественно-научные характеристики природных объектов и соответствующие им понятия не могут быть автоматически восприняты юриспруденцией для применения в законодательстве. Право не является простым слепком с экологии (как, впрочем, и с экономики), и потому правовые отношения не представляют собой юридические копии экологических связей»./ Див.: Краснов Н.И. Новое советское лесное законодательство // Сов.государство и право. 1978. № 7. – С. 40.
18. Угоду ратифіковано Законом N 237/94-ВР від 10.11.94 р. // Відомості Верховної Ради.- 1994.- N 46.- Ст.415). http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_012&p=1191393590526633.
19. Відомості Верховної Ради.- 2004.- N 29.- Ст.367.
20. Текст розміщено в мережі Інтернет на офіційному веб-сайті Верховної Ради України http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_711&c=1#Current.
21. Закон України «Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції » від 7 вересня 2005 року N 2831-IV // Відомості Верховної Ради України.- 2005.- N 51.- Ст.547.
22. Відомості Верховної Ради. - 2000.- N 47.- Ст.405.
23. Відомості Верховної Ради. - 2004.- N 45.- Ст.502.
24. Офіційний вісник України від 29.10.2007 - 2007 р., № 79.
25. Відомості Верховної Ради.- 2000.- N 47.- Ст.405.

26. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины / Гл. ред. А.Ф. Трёшников; Ред.кол.: Э.Б. Алаев, П.М. Алампиев, А.Г. Воронов и др. – М.: Сов.энциклопедия, 1988. – 432 с.
27. Відомості Верховної Ради. - 2002.- N 3-4.- Ст.27.
28. Марусенко Р.І. Деякі аспекти принципу використання земель за цільовим призначенням // Текст розміщено в мережі Інтернет на сайті Журналу «Земельне право України: теорія і практика» http://www.zempravo.kiev.ua/index.php?subaction=showfull&id=1187366350&archive=&start_from=&ucat=&.
29. Мірошниченко А.М. Земельне право: Навчальний посібник.- К.: Інститут законодавства Верховної Ради, 2007. – 432с. – («Бібліотека Української школи законотворчості»).
30. Гусаков В., Валетта У., Нудельман В., Вашкулат О. Регулювання використання і забудови територій населених пунктів (зонінг). Довідник. - Київ, 1996. – 111 с.
31. Робинсон Николас А. Правовое регулирование природопользования и охраны окружающей среды в США. Пер. с англ. под ред. О. С. Колбасова и А. С. Тимошенко: Послесл. О. С. Колбасова. - М.: Прогресс, 1990. - 222с.
32. Див.: Постанову Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань "Сучасний стан та перспективи розвитку земельних відносин в Україні" від 22.09.2005 р. № 2897-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – ст.494.
33. З метою виконання вимог частини третьої статті 21 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" проект Закону України "Про зонування земель" розміщено в мережі Інтернет на офіційному веб-сайті Державного комітету України із земельних ресурсів: <http://www.dkzr.gov.ua/tetra>
34. Зонирование как способ правового регулирования земельных отношений в США. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Галатин М.Ю. - М., 1984. - 198 с.; Теоретические основы правового режима земель поселений в Российской Федерации. Дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.06 / Анисимов А.П. - Саратов, 2004. - 409 с.; Правовое регулирование государственного и муниципального управления землями городов. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Носков Е.А. - М., 2003. - 198 с.; Гусаков В., Валетта У., Нудельман В., Вашкулат О. Регулювання використання і забудови територій населених пунктів (зонінг). Довідник. — Київ, 1996. - С. 11.; Лисина Н.Л. Правовой режим земель поселений: Учеб.-практ. пособие. – М.: Дело, 2004. – С. 159 і далі.
35. Див., наприклад: Постанову Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та перспективи розвитку земельних відносин в Україні» від 22.09.2005 р. № 2897-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– № 48. –Ст.494.
36. Відомості Верховної Ради. - 2003.- N 39.- Ст.349.
37. Докладніше див.: постанову Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 р. N 681 «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель» // Урядовий кур'єр від 30.06.2004 - № 120.
38. Докладніше див.: Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття - К., 1998.; Олещенко В., Мовчан Я., Парчук Г. Нормативно-правові підстави для розбудови екомережі України // Розбудова екомережі України. - К., 1999.; Стейн Ж. Всеєвропейська екологічна мережа // Збереження і моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття в Україні. - К., 2000.; Стеценко М., Домашлінець В. Природа України в контексті екополітики // Збереження і моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття в Україні. - К., 2000.; Шеляг-Сосонко Ю.Р. Головні риси екомережі України // Розбудова екомережі України. - К., 1999.
39. У спеціальній літературі вказана думка, що "охрана природы есть, по существу, охрана ландшафтов, или, лучше сказать, ландшафтной оболочки земли. С этой точки зрения все природоохранные мероприятия в той или иной мере служат охране ландшафтов // Охрана природы. Учебник для студентов биологических специальностей педагогических институтов. - М.: 1981.- с. 205.
40. Розроблення проекту Закону «Про ландшафти» внесено до Плану природоохоронних заходів за бюджетною програмою 24010040 «Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері природоохоронної діяльності та гідрометеорології, фінансова підтримка підготовки наукових

кадрів” на 2007 рік. Мінприроди в 2007 р. проведено тендер на закупівлю послуг щодо розробки даного законопроекту. Договір з розроблення проекту Закону України “Про ландшафти” виконується УкрНДІЕП. // За матеріалами офіційного веб-сайту Державного департаменту з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України http://www.sdla.gov.ua/atachs/analytical_table_31_10.doc.

Елькин С.В. Применение ландшафтного подхода к регулированию земельных отношений в условиях адаптации правовой системы Украины к *acquis communautaire*.

Статья посвящена анализу некоторых аспектов применения ландшафтного подхода к регулированию земельных отношений в условиях адаптации правовой системы Украины к законодательству ЕС и обоснованию пропозиций по разрешению проблем, возникающих во время исследования, как на международном уровне, так и на государственном и местном.

Ключевые слова: ландшафт, ландшафтное планирование, земельные правоотношения, зонирование земель, адаптация земельного законодательства, законодательство Европейского Союза.

El'kin S.V. Some aspects of landscape approach application to the regulation of land reform policy in the condition of adaptation of Ukrainian legislation system to *acquis communautaire*.

This article is devoted to the analysis of some aspects of landscape approach application to the regulation of land reform policy in the condition of adaptation of Ukrainian legislation system to *acquis communautaire*. Apart from, there are some explanations of recommendations existing on National level, State level and local level during research.

Key words: landscape, landscape planning, landscape regulations, zoning, adaptation of the landed legislation, *acquis communautaire*.

Надійшла до редакції 18.11.2008 р.